

Reservation:

af Herr C. M. Hammar.

Herr R. N. G. Montgomery Cederhielm har anhållit få antecknad, att han icke varit i Utskottet närvarande vid detta ärendes slutliga behandling.

N:o 45.

Ank. till Riksd. Kansli den 20 April 1880, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om indragning af inspektorsbefattningen vid de så kallade Visingsö skolegods m. m.

(I. A.)

Uti en inom Riksdagens Andra Kammare väckt, till Stats-Utskottets förberedande handläggning öfverlemnad motion (N:o 34) har Herr *Johan Anderson* i Tenhult hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att inspektorsbefattningen vid de så kallade Visingsö skolegods skulle från och med den 14 Mars 1881 indragas och det skolegodsinspektoren på lön anslagna bostället för skolegodsfondens räkning utarrenderas, sedan nuvarande innehafvaren åtnjutit laga fardag, samt att alla skolegodsinspektoren nu åliggande skyldigheter skulle på vederbörande kronofogdar öfverflyttas.

Enligt bilagde förteckning (Litt. A) utgöras de så kallade Visingsö skolegodshemman af 68 särskilda inom Jönköpings, Kronobergs, Östergötlands och Skaraborgs län belägna egendomar med tillsammans 40 $\frac{1}{8}$ mantal, deraf 19 $\frac{3}{16}$ hemman äro af krononatur och åt åboer upplåtna. Samtliga dessa hemman, hvilka genom särskilda förordnanden af Riksdrotset Grefve Per Brahe och Hauptmannen J. Lantzenfelt ursprungligen

blifvit till det af den förre grundade gymnasium i Visingsö donerade, hafva genom nådigt bref till Kanslistyrelsen den 4 September 1811 förklarats skola i förening med Jönköpings skolefond användas till inrättande af en utvidgad och fullständig trivialskola i nämnde stad, dervid dock undantogs hemmanet Mörby, som skulle förblifva vid en föreslagen pedagogi på Visingsö, och hemmanet Kumlabý-Trädgården, hvilket bibehölls till understöd för den på Visingsö varande komministern. Jemlikt nådigt bref af den 12 November 1819 har Kongl. Maj:t funnit det vara ostridigt att, med undantag af hemmanen Mörby och Gråshult Pukagården, hvilka vore af frälse natur, alla de öfriga dels Riksdrotset Grefve Brahe förut tillhöriga och dels af Hauptmannen Lantzenfelt fordom egda, men i kraft af testamente, liksom de förre, af bemålde Riksdrots till Visingsö skoleverk donerade och derefter af Konung Carl XI på flera anledningar till kronan reducerade, men af samme Konung skoleverket återskänkta hemman icke kunde anses såsom någon Greflig Brahesk, utan vore en Kongl. donation ad pios usus och under denna egenskap kronohemman; i sammanhang hvarmed och under förklarande, att hemmanen icke finge till skatte köpas, förordnades, förutom annat, att alla lagliga åboer å hemmanen borde för kronoåboer anses och behandlas samt, med undantag af rättigheten till skatteköp, åtnjuta alla de förmåner och rättigheter, som i författningarne vore stadgade. Beträffande den redan då väckta frågan om skolefogdetjenstens indragning, förklarades genom samma nådiga bref, att den dåvarande innehafvaren af tjensten borde dervid bibehållas under sin lifstid eller till dess han erhöile annan beställning, men att nådigt beslut rörande tjenstens framtida bibehållande eller afskaffande skulle fattas, då det väckta förslaget till ny organisation af skoleverket i Jönköping till granskning och nådigt afgörande förekomme. Sedan tjensten derefter blifvit ledig, har Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 4 September 1829, med bifall till Kammarkollegii hemställan, medgifvit, att en skicklig person finge af Kollegiet förordnas att mot borgen tjensten tills vidare förätta mot åtnjutande af dermed förenade löneförmåner, dock utan rätt till fardag å de tjensten åtföljande boställen.

Sedermera har uti underdånig skrifvelse den 1 Maj 1865 angående väckt fråga om skatteförsäljning af Visingsö skolegods, Kammarkollegium föreslagit, bland annat, att ifrågavarande tjenst måtte indragas samt den kontanta lönen för skolefonden besparas och de tvenne boställen, som fogden innehade, för fondens räkning utarrenderas, hvarefter fogdens göromål skulle på kronobetjeningen öfverflyttas. Till stöd härför androg

Kollegiet hufvudsakligen, att det blott vore inom ett fögderi eller Norra och Södra Vedbo i Jönköpings län, hvarest funnes ett större antal hemman eller $22 \frac{3}{8}$ mantal, deraf likväl nära hälften eller $10 \frac{3}{4}$ mantal redan vore skatte, hvaremot inom de öfriga fögderierna hemmanens antal vore obetydligt eller $\frac{1}{4}$ mantal inom ett, $\frac{3}{8}$ mantal inom ett, 1 mantal inom tvenne, $3 \frac{7}{8}$ mantal inom ett, $4 \frac{1}{2}$ mantal inom ett och $6 \frac{3}{4}$ mantal inom ett; berörda högsta antal eller $22 \frac{3}{8}$ mantal vore dock ej betydligt och borde ej utgöra hinder för öfverflyttning af skolegodsfogdens göromål på kronobetjeningen, så mycket mindre vid öfvervägande af det förhållande att då varande skolegodsfogden Vallenqvist tillika vore härads-skrifvare och kunnat under en lång tid medhinna begge tjänsternas skötande utan att någon anmärkning emot honom förekommit. Denna Kollegiets framställning har emellertid icke föranledt någon särskild åtgärd af Kongl. Maj:t.

Vid härefter ånyo uppkommen ledighet af fogde eller, såsom den numera benämndes, inspektorstjensten har Kammarkollegium i underdånig skrifvelse den 24 Februari 1876 anført, att, då skoleverket i Jönköping dåmera genom nådiga brefvet den 27 Oktober 1859, angående nya aflöningsstater för samtliga ordinarie lärare vid elementarläroverken inom Vexiö stift, kunde anses hafva erhållit sin slutliga reglering, hinder för ifrågavarande inspektorstjenstindragning i detta afseende visserligen icke förefunnes, men likväl hemställt, att först sedan sig visat i hvad mån den genom nådiga brefvet den 9 December 1871 medgifna rätt att skatteköpa skolegodshemman af krononatur blefve begagnad och huruvida inspektoren följaktligen komme att befrias från bestyret med syner och besigtningar samt andra honom åliggande bestyr med dessa hemman, frågan om indragning af denna tjänst eller bibehållande deraf mot minskning af dess löneförmåner i förhållande till mängden och beskaffenheten af dermed förenade göromål måtte till slutlig nödig pröfning företagas; och har Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 2 Juni 1876, med bifall till hvad Kammarkollegium sålunda föreslagit, förklarat sig vilja framdeles på anmälan af Kammarkollegiet taga under öfvervägande, huruvida indragning af ifrågavarande tjänst skulle ega rum.

På grund af den utaf Kongl. Maj:t jemlikt ofvannämnda nådiga bref af den 9 December 1871 meddelade tillåtelse att skatteköpa skolegodshemman af krononatur, hvilken tillåtelse föranledts af Rikets Ständers den 11 April 1863 aflåtna underdåniga skrifvelse i ämnet, hafva, såsom närlagda från Kammarkollegium afgifna förteckning (Litt. B) utvisar $5 \frac{3}{4}$

mantal hittills blifvit till skatte försålda och återstå således $13\frac{7}{16}$ mantal, som fortfarande äro till åboer upplåtna.

Då sålunda en minskning i hemmanens antal egt rum och fortfarande torde komma att ske, hafva de af Kammarkollegium i ofvannämnda skrifvelse af den 1 Maj 1865 framlagda skäl för skolegodsinspektorstjenstens indragning vunnit ökad betydelse, och torde jemväl vara tillämpliga med afseende derå, att befattningen efter inspektoren Vallenqvists frånfälle uppdragits åt Kronofogden i Vestbo härads fögderi, hvilken, jemlikt konstitutorial af den 26 Juli 1872, förordnats att, jemte kronofogdebefattningen, tillsvidare förestå ifrågavarande tjänst emot erhållande af den samma åtföljande löneförmåner, men utan rättighet att, då han kunde komma att tjensten lemna, åtnjuta fardag å de tvenne boställen, $\frac{1}{2}$ mantal Vettermåla och $\frac{1}{2}$ mantal Stenkilstorp, som indelningen tillhörde; och hafva, enligt hvad Utskottet af tillgängliga handlingar inhemtat, skolegodsinspektorens lön och boställsräntor för år 1877 uppgått till ett belopp af 584 kronor.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, synas de göromål, hvilka nu åligga skolegodsinspektoren utan olägenhet kunna öfverflyttas på kronobetjeningen, och då, för så vidt Utskottet kunnat inhemta, hinder för befattningens indragning ej heller i öfrigt förefinnes, får Utskottet, med anledning af Herr J. Andersons förevarande motion, hemställa,

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke, till besparing för skolefonden, inspektorsbefattningen vid Visingsö skolegods må kunna indragas och de med denna befattning förenade göromål på vederbörande kronobetjening öfverflyttas.

Stockholm den 20 April 1880.

På Stats-Utskottets vägnar:

CARL EKMAN.

Bil. Litt. A.

Förteckning öfver det s. k. Visingsö Skolegods.

Härad.	Socken.	Hemmans namn.	Ät äboar upplijne krono- hemman.	Bortarrenderade				Använde till			Kronoskattehemman.	
				Kronoskiteri.	f. d. läroreställen.	Till skolverket hem- fälsne hemman.	Fälsehemman.	Visingsö folkskola. Fälse.	Postställen åt tjänste- män. Krono.	Karlsborgs fästning. Fälse.		
Jönköpings län.				mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	
Vista	Visingsö	Kumlaby, Andersgården	—	—	1	—	—	—	—	—	—	
»	»	D:o Norrgården	—	—	1	—	—	—	—	—	—	
»	»	D:o Ridaregården	—	—	1	—	—	—	—	—	—	
»	»	D:o Trädgården	—	—	—	—	—	1	—	—	—	
»	Grenna	Örserum, Mellangården	1/4	—	—	—	—	—	—	—	—	
»	Ölmestad	Ormastorp	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
»	Skärstad	Vettermåla	—	—	—	—	—	1/2	—	—	—	
Tveta	Färnsås	Fallanäs	1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	
»	Rogberga	Elmvik	1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	
Norra Vedbo	Bälaryd	Fuhlsbohlet	3/8	—	—	—	—	—	—	—	—	
»	»	Svärdstorp	3/8	—	—	—	—	—	—	—	—	
»	Frinnaryd	Kornås	1/4	—	—	—	—	—	—	—	—	
»	»	Lipparp	1/8	—	—	—	—	—	—	—	—	
»	»	Hulan	1/8	—	—	—	—	—	—	—	—	
»	Adelöf	Ruda	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
»	»	Askeryd, Sörgården	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
»	»	Mickelstorp	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
»	»	Sötåsen, Norrgården	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
»	»	Slötorp	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
»	»	Björstorp, Norrgården	1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	
»	»	Stenkilstorp	—	—	—	—	—	1/2	—	—	—	
»	»	Ingelsbo, Mellgård	1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	
Transport				6 1/2	—	3	—	—	2	—	—	3

Härad.	Socken.	Hemmans namn.	Åt hboar upplåne krono- hemman.	Bortarrenderade					Använde till			Kronoskattehemman.
				Kronostäveri.	F. d. lärareboställen.	Till skolvärdet hem- fallne hemman.	Frilshemman.	Boställen åt tjenste- män. Krono.	Frilsh.	Visingö folkskola.	Karlsborgs fästning- Frilsh.	
Norra Vedbo	Vireda	Boarp, Östergården	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl
"	"	Transport	6 1/2	3	—	—	—	2	—	—	—	3
"	"	D:o Vestergården	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
"	Askeryd	Ägersryd, Norrgården	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
"	Brahestad	Gammarp, Norrgården	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1/4
"	"	Öija	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1/4
"	"	Fribjörnarp	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1/4
"	"	Örle, Östergården	1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
"	"	Udderstorp	1/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
"	"	Djerfvarp, Vestergården med Korshaga utjord	1/8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Södra Vedbo	Flisby	Torrsjö	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
"	"	Berg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
"	"	Råskog, Södergården	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
"	"	D:o Norrgården	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
"	"	Tofta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
"	"	Stenkar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1/2
"	"	Skullaryd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1/2
"	"	Gifvarp, Södergården	1/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
"	"	Sunneränge, Norrgården med en qvarn	3/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
"	"	Sonarp	1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
"	"	Östraby	1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vestbo	Vilstad	Bränna	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa för Jönköpings län			11 2/3	3	3	—	—	2	—	—	—	10 3/4
Kronobergs län.												
Sunnerbo	Berga	Bertilsboda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1/4
Östergötlands län.												
Aska	Hagebyhöga	Aska, Södergården	3/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
"	"	D:o Askegården	3/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
"	"	D:o Norrgården	3/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lysing	Ödeshög	Gumby	1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Härad.	Socken.	Hemmans namn.	Åt åboar uppligte krono- hemman.	Bortarrenderade					Använde till			Kronoskattehemman.
				Kronoslateri.	F. d. länarepostälven.	Till skolverket hem- fallne hemman.	Frilsehemman.	Postälven åt tjänste- män. Krono.	Frilse.	Visingö folkskola.	Karlsborgs fästning. Frilse.	
Lysing	Ödeshög	Thyresbohle	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl
»	»	Östra Haddåsen	$\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Bodehohl	$\frac{1}{4}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Svinåsen	$\frac{1}{4}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Glasfall	$\frac{1}{8}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Hafrekullen	$\frac{1}{8}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Lilla Smedstorp	—	—	—	$\frac{1}{4}$	—	—	—	—	—	—
Vifolka	Viby	Mörby	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Summa för Östergötlands län			$4\frac{1}{4}$	—	—	$\frac{1}{4}$	—	—	1	—	—	—
Skaraborgs län.												
Vartofta	Daretorp	Ulfstorp	$\frac{3}{4}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Bengtstorp, $\frac{5}{8}$ mtl deraf	$\frac{5}{16}$	—	—	$\frac{5}{16}$	—	—	—	—	—	—
»	»	Elgarås	$\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Svenstorp	$\frac{1}{4}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Qvillan	$\frac{1}{4}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Bråten	$\frac{1}{4}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Hedinge	$\frac{1}{8}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Nyskog	$\frac{1}{8}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Blåhult	$\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	Velinga	Velinges Korsgård	$\frac{1}{4}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Berg	$\frac{1}{4}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vadsbo	Mölltorp	Gråshult, Pukagården, $\frac{3}{8}$ mtl deraf	—	—	—	$\frac{5}{16}$	—	—	$\frac{1}{16}$	—	—	—
Summa för Skaraborgs län			$3\frac{3}{16}$	—	—	$\frac{5}{16}$	$\frac{5}{16}$	—	—	$\frac{1}{16}$	—	—
Summa Summarum			$19\frac{9}{16}$	3	3	$\frac{9}{16}$	$\frac{5}{16}$	2	1	$\frac{1}{16}$	11	—

S a m m a n d r a g.

F ö g d e r i	Åt åboar upplåne krono- hemman.	Bortarrenderade					Använda till			Kronoskattehemman.	Summa hemman	
		Kronoskateri.	F. d. lärarboställen.	Till skolverket hemtalne hemman.	Frälshehemman.		Boställen åt tjänste- män.	Frälses Visingö folkskola. Frälses.	Karlsborgs fastning. Frälses.		Mantäl.	Stycken.
Jönköpings län.	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl		
Tveta, Vista, Mo	2 ¹ / ₄	—	3	—	—	1 ¹ / ₂	—	—	—	—	6 ³ / ₄	9
Norra och Södra Vedbo	8 ¹ / ₈	3	—	—	—	1 ¹ / ₂	—	—	—	10 ³ / ₄	22 ³ / ₈	33
Vestbo	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Säger för Jönköpings län	11 ³ / ₈	3	3	—	—	2	—	—	—	10 ³ / ₄	30 ¹ / ₈	43
Kronobergs län.												
Sunnerbo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 ¹ / ₄	1 ¹ / ₄	1
Östergötlands län.												
Göstrings och Vifolka	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1
Lysings, Dahl och Aska	4 ¹ / ₄	—	—	1 ¹ / ₄	—	—	—	—	—	—	4 ¹ / ₂	11
Säger för Östergötlands län	4 ¹ / ₄	—	—	1 ¹ / ₄	—	—	1	—	—	—	5 ¹ / ₂	12
Skaraborgs län.												
Vartofta och Frökind	3 ⁹ / ₁₆	—	—	3 ⁹ / ₁₆	—	—	—	—	—	—	3 ⁷ / ₈	11
Södra Vadsbo	—	—	—	—	5 ⁵ / ₁₆	—	—	1 ¹ / ₁₆	—	—	3 ⁸ / ₈	1
Säger för Skaraborgs län	3 ⁹ / ₁₆	—	—	3 ⁹ / ₁₆	5 ⁵ / ₁₆	—	—	1 ¹ / ₁₆	—	—	4 ¹ / ₄	12
Summa Summarum	19 ³ / ₁₆	3	3	9 ⁹ / ₁₆	5 ⁵ / ₁₆	2	1	1 ¹ / ₁₆	11	—	40 ¹ / ₈	68

Förteckning å de bland Visingsö skolegodshemman, hvilka förut varit till åboer upplåtne, men sedermera blifvit till skatte försålde.

Härad.	Socken.	Hemmansnamn.	Skatteköp- te mantal.	
Jönköpings Län.				
Vista.	Grenna	Örserum Mellang.	$\frac{1}{4}$	K. Kamm.koll. skattebr. d. $\frac{9}{4}$ 1877
Tveta.	Rogberga	Elmvik, $\frac{1}{2}$ mtl, deraf	$\frac{1}{4}$	D:o d:o d. $\frac{21}{11}$ 1876
Norra Vedbo.	Frinnaryd	Kornås	$\frac{1}{4}$	D:o d:o d. $\frac{29}{11}$ 1877
"	"	Hulan	$\frac{1}{8}$	D:o d:o d:o
"	Adelöf	Slötarp, 1 mtl, deraf	$\frac{1}{2}$	D:o d:o d. $\frac{9}{4}$ 1877
"	"	Björstorp Norreg., $\frac{1}{2}$ mtl, deraf	$\frac{1}{4}$	D:o d:o d:o
"	Flisby	Sunneränge, Norrg., $\frac{3}{4}$ mtl, jemtel en qvarn, kallad Nygård, deraf	$\frac{3}{8}$	$\frac{3}{16}$ jemte tillh. andel af qvarn d. $\frac{2}{10}$ 1879
Vestbo.	Vilstad	Bränne	1	$\frac{3}{16}$ d:o d:o d. $\frac{8}{12}$ 1879 K. Kammarkoll. 4 särskilda skatte- bref d. $\frac{9}{4}$ 1877
Östergötlands Län.				
Aska.	Hagbyhöga	Aska Söderg., $\frac{3}{4}$ mtl, deraf	$\frac{2}{8}$	K. Kamm.koll. sk.bref d. $\frac{12}{4}$ 1877
"	"	d:o Norreg., $\frac{3}{4}$ " "	$\frac{3}{8}$	D:o d:o d. $\frac{4}{12}$ 1879
Lysings	Ödeshög	Gunby, $\frac{1}{2}$ mtl, deraf	$\frac{1}{16}$	D:o d:o d. $\frac{26}{4}$ 1877
"	"	Bodebohl, $\frac{1}{4}$ mtl, deraf	$\frac{2}{16}$	$\frac{1}{16}$ K. Kamm.koll. sk.br. d. $\frac{2}{8}$ 1877
"	"	Glasfall	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{8}$ d:o 2 särskilda d:o d. $\frac{26}{4}$ " " " " " " " "
Skaraborgs Län.				
Vartofta.	Daretorp	Ulfstorp, $\frac{3}{4}$ mtl, deraf	$\frac{3}{8}$	$\frac{1}{8}$ D:o skattebref d. $\frac{9}{4}$ 1877
"	"	Elgarås, $\frac{1}{2}$ " "	$\frac{1}{4}$	D:o d:o d:o
"	"	Svenstorp	$\frac{1}{4}$	D:o d:o d:o
"	"	Bråten, $\frac{1}{4}$ mtl, deraf	$\frac{1}{8}$	D:o d:o d:o
"	"	Nyskog	$\frac{1}{8}$	D:o d:o d:o
"	"	Blåhult, $\frac{1}{2}$ mtl, deraf	$\frac{1}{8}$	D:o d:o d:o
"	Vellinge	Vellinge Korsg., $\frac{1}{4}$ mtl, deraf ...	$\frac{1}{8}$	D:o d:o d:o
"	"	Berg	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{8}$ D:o d:o d:o
Tills skatteköpt			$\frac{5}{4}$	
Således återstår till skatte icke försålde hemman			$\frac{137}{16}$	
Summa			$\frac{193}{16}$	